

Drámajáték az irodalomórán

Készítette:Bajnai Edina, I. magyar-történelem Tanári MA

Témakör:A reformkorszak és a magyar romantika irodalmából

Az óra címe: Katona József: Bánk bán – drámajátékok alkalmazása

Az óra ideje: 2013. február 28.

Cél: Az előző órán a hallgatók megismerkedtek a modern magyar színjátszás történetével, s az általam tartott órán ezt a vezérfonalat megragadva és tovább folytatva, rátérünk egy speciális dráma-feldolgozására és értelmezésére. Az óra a következő órát készíti elő, amelyen a hallgatók ismét a Bánk bán című művel fognak foglalkozni, ahol a szereplői körökhöz kapcsolt disputa lesz a fő szervezőerő.

Az óra célja, hogy a hallgatók megismerkedjenek Katona József: Bánk bán című drámájának néhány problémafelvetésével, amelynek feldolgozása drámapedagógiai konvenciók alkalmazásával történik meg. A drámajáték és a szövegértés-szövegalkotás módszertani reflexiókkal történő megjelenése és központi szerepe az irodalomóra egésze alatt tetten érhető. Szintén az óra célját erősíti, hogy a hallgatók minél színesebb és változatosabb gyakorlatokkal szembesüljenek, amelyeket a későbbiekben sikeresen alkalmazni is tudnak. Az adott óra e célok megvalósításához és gyakorlásához kíván segítséget nyújtani.

Bajnai Edina önreflexiói:

Ez az óra azért volt számomra rendkívül érdekes, mert középiskolás éveim és tanulmányaim alatt még nem találkoztam drámapedagógiai konvenciók alkalmazásával, egyáltalán drámajátékkal az irodalomórán. Számomra újdonságot és kiváló lehetőséget jelentett, hogy e területen alkalmazott munkaformák és módszerek sokszínűségét én mutassam be hallgatótársaimnak.

Az óra bevezetéseként a drámapedagógiai konvenciók alkalmazásában történő bepillantást és megfogalmazást tűztem ki célomul. Mivel nem egy hagyományos értelemben vett óráról beszélünk, fontos hangsúlyozni a drámajátékok szerepét és menetét.

Röviden összefoglaltam a drámajátéknak mint definíciónak a jelentését (cselekvésbe ágyazott gondolkodás, amely alkalmas arra, hogy szövegértési eljárásként jelenjen meg a mindennapi tanítási-tanulási helyzetben). A drámajáték lehetőséget nyújt a diákoknak az önkifejezésre, problémamegoldásra, kritikai és kreatív gondolkodásra, kiválóan alkalmas a szövegalkotási és szövegértési kompetenciák fejlesztésére, a személyes reflexiók és vélemények kialakítására, illetve a kooperatív munkaformát részesíti előnyben.

Az óra témája önmagában is nagyon izgalmas, szorosan kapcsolódik a színház világához és a színjátszáshoz, s megragadva az erre vonatkozó előzetes tudás lehetőségét, kihasználtam az színházi ismeretek és élmények által nyújtotta lehetőségeket is.

Az óra első szakaszában ráhangolódásként, ezekre a már meglévő ismeretekre támaszkodtam és építkeztem, amelyhez segítségként próbáltam megfelelő mennyiségű képet felhasználni, az előzetes ismereteket vizuális kompetencia segítségével próbáltam előhívni. Fontos szerepet játszott, hogy a hallgatókat arra ösztönözzem, hogy a képeket tudatosan használják fel az adott témában. A képek jó kiindulópontot jelentettek, a drámából több konfliktust emeltem ki a hallgatóknak. Ezzel a feladattal több készséget is tudunk fejleszteni, mint például a kreatív és kritikai gondolkodás, a személyes reflexiók és vélemények kialakítása és a kommunikációs készség.

Ezt követően konkrétan a dráma szövegével foglalkoztunk, az óra ezen része is interaktív volt. A hallgatóknak páros munkában kellett dolgozniuk a belső hangok módszerét alkalmaztam. A feladat fejlesztette az interpretációs – szövegértési - szövegalkotási kompetenciát, a logikus gondolkodást, a kommunikációs készséget és a személyes vélemények illetve reflexiók itt is előtérbe kerültek. Továbbá kiváló lehetőség volt a szerepbehelyezkedésre, amely a helyzetgyakorlatokra és az intuíció gyakorlására is alkalmas volt.

A harmadik feladat csoportmunkát igényelt, ahol az állóképek bemutatásával a hallgatók a szituációk eljátszását, szerepbehelyezkedést gyakorolták, és a szövegértés ellenőrzését is lehetővé tette. A hallgatók kénytelenek voltak elmerülni a dráma szövegében ahhoz, hogy sikeresen megoldják a feladatot. A csoportmunka alkalmas a kooperáció megtanulására, az együttgondolkodás fejlesztésére, és mások véleményének a meghallgatására is.

Az óra lezárását és a reflektálást a házi feladat kiadása, egy nyolc vagy tíz képből álló képregény készítése jelentette, amelynek középpontjában Bánk bán és Melinda konfliktusának bemutatása állt. A feladat egy problémakör végigvitelére koncentrált, s szintén számos készséget fejleszt, elsősorban a kreatív gondolkodást.

Az RJR - modell által megkövetelt munkafázisokat (Ráhangelődés – Jelentésteremtés - Reflektálás) sikerült megvalósítanom. A feladatok célja, hogy a hallgatók minél több, a drámapedagógia eszköztárába tartozó konvencióval (technikával) találkozzanak. Az előző feladatokban a hallgatók kipróbálhatták, hogy milyen tapasztalat részt venni egy-egy drámapedagógiai játékban, és a drámapedagógia eljáráskészlete hogyan kapcsolódhat össze a szövegértelmezés folyamatával.

Idő-beosztás	Szakmai gondolatmenet és munkafázisok	Tanári, tanulói tevékenységek, munkaformák, módszerek, eszközök
3 perc	<p><u>Bevezető</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Köszöntöm a hallgatókat</i> - <i>Az óra menetének ismertetése</i> (elsősorban felhívom a figyelmet, hogy az óra drámapedagógiai konvenciók alkalmazását célozza bemutatni Katona József: Bánk bán című munkájának segítségével) - <i>Mit nevezünk drámajátéknak?</i> (cselekvésbe ágyazott gondolkodás) - <i>Mi a drámajáték előnye?</i> (azoknak a diákoknak nyújt lehetőséget az önkifejezésre, problémamegoldásra, akik verbális vagy szaktudományos jellegű diskurzusban kevésbé tudnak érvényesülni, részben feloldja a hagyományos tanórai kereteket, motivációs eszköz) - <i>A drámajáték milyen területek fejlesztésére alkalmas?</i> (szövegalkotási és szövegértési 	<p>Az óra bevezetésekor röviden felvázolom az adott óra témáját. Az információközlés frontális módon történik. Azért fontos hangsúlyoznom a bevezetőt, mivel nem hagyományos értelemben vett tanóráról van szó. A drámapedagógia konvenciók alkalmazásában lesz lehetőség bepillantást nyerni, Katona József: Bánk bán című drámájának szövegértelmezése során.</p> <p>A mai óra célja, hogy tisztázzuk a drámajáték definícióját, fogalmazzuk meg a drámajáték előnyeit, hátrányait, hogyan működik motivációs eszközként, s milyen területek fejlesztésére alkalmas. Központi kérdés: <i>Mi az irodalomórán a drámajáték?</i></p> <p>A következőkben különböző drámapedagógiai konvenciók lehetőségével és alkalmazásával ismerkedhetünk meg.</p>

<p>10 perc</p>	<p>kompetenciák fejlesztése, személyes vélemények és reflexiók kialakítására, kreatív gondolkodásra, problémamegoldásra, önkifejezésre)</p> <p><u>Ráhangelődés: előzetes ismeretek előhívása</u></p> <p><i>(Képek segítségével)</i></p> <p>– mellékletben</p> <p><i>Nézzétek meg az alábbi képeket, s válaszoljatok a kérdésekre!</i></p> <p><i>1. Válassz ki egy képet, s írd le a lapra röviden, hogy mi jut eszedbe róla elsőként!</i> (meghatározónak tartom a legelső gondolatok rögzítését)</p> <p><i>2. Kiket látsz a képen? Nevezd meg őket konkrétan név szerint!</i> (Bánk bán, Melinda, Gertrudis, Ottó, II. Endre, Tiborc, felkelők stb...)</p> <p><i>3. Melyik jelenetet ábrázolhatják a képek? Nevezd meg konkrétan a konfliktust! (jelzem a hallgatóknak, hogy egyes képeknél több helyes megoldás, válasz adható; például: Bánk bán és Melinda vitája, Gertrudis és Ottó cselszövése)</i></p>	<p>A csoport megfelelő előismerettel rendelkezik, mindenki olvasta a művet és kellő szövegismeret birtokában van. A csoport minden tagja kap egy lapot, amelyen hat darab kép látható. Egyéni munka következik. Minden kép a drámából tükröz vissza vizuálisan egy-egy jelenetet, amelyek kiindulópontjai és fordulópontjai is a problémafelvetéseinek.</p> <p>Miután mindenki megkapta a lapot, hagytam egy kis időt, hogy ismerkedjenek a képekkel, majd a következő utasításokat mondtam el és írtam fel a táblára:</p> <p>A hallgatók aktív munkájára alapoz az óra, és az adott feladat is, mivel a képek jó támaszpontot adnak az előzetes tudásuk és ismereteik előhívásához. Megpróbáltam minél egyértelműbb „beszédesebb képeket” összeválogatni, hogy munkájukat segítsen, a fő konfliktusok megtalálhatóak a képek között.</p> <p>Az óra ezen szakasza biztosítja a tantárgyi koncentrációt.</p> <p>A kérdések megválaszolására és átgondolására kapnak pár percet, majd mindenki hangosan elmondja válaszait a feladattal kapcsolatban. Az adott válaszok lehetőséget és segítséget nyújtanak, hogy a mű történetéről,</p>
----------------	--	--

<p>5 perc</p>	<p>Melinda ellen, Bánk bán a felkelőket csillapítja stb...)</p> <p>4. Melyik a TE kedvenc jeleneted a drámából? Miért?</p> <p><u>Szereplőháló készítése.</u></p> <p>- A szereplőhálót a táblán szemléltettem.</p> <p>– mellékletben</p>	<p>cselekményéről kezdjük el beszélgetni közösen, s azokat a dráma cselekményére vonatkozóan megfelelő sorrendben helyezzük el időben is. Kulcsfontosságú a meghatározóbb konfliktusokat és szereplőket megbeszélni.</p> <p>A feladatra adott visszajelzésekből, azt a következtetést vontam le, hogy a csoport tagjai nem magabiztosak, bizonytalanul reagálnak a kérdésekre, amelynek egyik lehetséges oka lehet, hogy nem látják tisztán a szereplők elhelyezkedését a műben. Megoldásként és egyben segítségként szereplőhálót készítettem a fontosabb szereplőkről. A szereplőhálót a táblán szemléltettem, a hallgatóknak a kiosztott lapra vázaltszerűen kellett rögzíteniük.</p> <p>A feladat célja az összefüggések összegyűjtése és rögzítése. A feladatot együtt, közösen oldottuk meg. A felrajzolt ábrának meghatározó része volt a később következő feladatok szempontjából.</p> <p>A feladat az együttműködési és kommunikatív készségeket, a logikus gondolkodást fejlesztette.</p>
<p>15 perc</p>	<p><u>Jelentésteremtés (a dráma szövegének segítségével)</u></p> <p><u>Belső hangok módszerével</u></p> <p>A feladat, hogy gondolják végig, szerintük: <i>Mire gondolhatnak a szereplők a történet adott pontján?</i></p> <p><i>I.Első szakasz, tizenegyedik jelenet, Gertrudis és Melinda párbeszéde</i></p>	<p>Páros munka következik. Feladatuk, hogy mindenki olvassa el figyelmesen a kijelölt szövegrészt, és ahol csillagot találnak, adjanak belső hangot a szereplőknek. E/1 személyben kell megszólalniuk. Először mindenki magában, csendben olvassa el és értelmezi a párbeszédet, majd kiválasztok 2 női hallgatót a feladat</p>

<p>10 perc</p>	<p><i>II. Első szakasz, tizenkettedik jelenet, Gertrudis és Otto párbeszéde</i></p> <p>Ezt követően, a négy szereplő hallgatóhoz a következő kérdést intéztem:</p> <p><i>Okozott-e nehézséget a szerepbe helyezkedés? Miért?</i></p> <p>Majd a hallgatóság véleményét is számon kértem:</p> <p><i>Kinek tetszett az elhangzott párbeszéd?</i></p> <p><i>Kinek mi tetszett benne?</i></p> <p><i>Kipróbálnák-e legközelebb?</i></p> <p><i>(Állóképek) vagy más néven pillanatfelvétel, fotóalbum, szobor vagy szoborcsoport</i></p> <p><i>-A feladat ismertetése</i> (egy-egy műrészlet, gondolat tényleges vagy szimbolikus egy vagy több képből álló megjelenítése az emberi test kifejezőeszközként való felhasználásával, amelyet beszéd nélkül adnak elő párban vagy csoportban)</p> <p><i>Szituációk:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Ottó Melindát elcsábítja • Bánk bán konfliktusa Melindával 	<p>hangos megoldására. A hallgatók élvezték a feladatot, kreatív gondolatok születtek.</p> <p>A második párbeszédet egy férfi és egy női hallgató oldotta meg. Az előző párbeszédhez képest még sikeresebb volt a feladat megoldása. A játékban szereplő hallgatók jól érezték magukat a felvett szerepekben, kiválóan hangsúlyozták és adták elő a párbeszédet.</p> <p>Frontális tanári kérdések következnek. Célja, a hallgatók és a feladatban résztvevők élményeinek, véleményeinek meghallgatása.</p> <p>A feladat hozzásegít, hogy a drámai művek szereplőinek indítékait feltárjuk és a köztük lévő viszonyokat értelmezzük.</p> <p>Önállóan kreatívan értelmeznek szöveget, hangosan olvasnak, játszanak és kooperálnak.</p> <p>A feladat fejleszti a kreatív gondolkodást, személyes vélemények kialakítását, problémamegoldást, szövegalkotási és értelmezési kompetenciát, szerepbhelyezkedést, intuíciós gyakorlatot.</p> <p>A következőkben csoportos munkára kerül sor. Mozgásos feladat következik. A csoportmunka célja a kooperáció, a közös megoldás keresése. A csoport létszáma 11 fő, négy csoportot alkotnak, minden padosor egy csoportot jelent. Négy szituáció közül húznak egyet, természetesen senki sem tudja, hogy a többi csoport milyen szituációt húzott ki. A feladat, hogy csoportonként a kihúzott szituációt megbeszéljék, értelmezzék és játsszák el pantomim módon úgy, hogy a többiek rájöjjenek a helyes megoldásra. A feladat sikeres</p>
----------------	---	--

<p>2 perc</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Bánk bán leszúrja Gertrudist • Bánk bán a felkelőket csillapítja <p><u>Reflektálás</u></p> <p><i><u>Házi feladat kiadása</u></i></p> <p>8-10 képből álló képregény készítése Bánk bán és Melinda konfliktusának bemutatására. Meghatározó szempont, hogy a befogadó, olvasó számára egyértelműen derüljön ki az eredeti történet, de annak értelmezése egyéni legyen.</p>	<p>megoldásához alaposan ismerniük kell a dráma szövegét, és némi ismerettel rendelkezniük kell a szoborjátékról. Szükséges a feladathoz a kreativitás és empátia. A jelenetek előadása a jó kommunikációs és együttműködési készséget fejleszti. A feladat az igényes nyelvi kifejezésmódot segíti elő a szerepbehelyezkedés mellett, ami nyomatékos funkciót tölt be a tárgyalt feladatban.</p> <p>Házi feladat kijelölése meghatározott szempont alapján történik, hogy tudják, mire kell figyelniük, a feladat elkészítése során. Egy problémakörre koncentrálnak.</p>
---------------	---	--

MELLÉKLET

További lehetséges drámajátékok az irodalomórán:

- **barkochba névkártyával:** ragasszuk a névkártyát a tanulók hátára úgy, hogy senki ne lássa a saját nevét, viszont a többiekét mindenki meg tudja nézni. A játék célja, hogy mindenki kitalálja, hogy ki is ő, és megtalálja a párját. Ehhez kérdéseket tehet fel a társainak, ha kérdésekkel nem sikerül megközelítenie a megoldást, akkor társai segíthetnek egy-egy információval.
- **jelenet írása, előadása:** képzeljétek el, hogyan él 10 év múlva egy adott szereplő, és elképzeléseitek nyomán készítsetek egy rövid jelenetet. A reflektálási szakaszban a legmegfelelőbb alkalmazni.
- **pletykajáték:** csoportos improvizációs konvenció. Alkalmas a szereplők indítékainak feltárására, cselekedeteik különböző megítélésére, személyes vélemények megformálására. A csoportok meghatározott kommunikációs helyzetekben és témában dolgoznak (kiről, miről pletykálnak, mi a helyszín vagy a szituáció). Rövid megbeszélést követően rögtönöznek. A bemutatást megbeszélés, következtetések levonása követi.
- **túlvilági randevú:** alkalmazásakor szerepfelvétellel formálunk véleményt az adott karakter tetteiről, emberi hibáiról, a többi karakterhez való viszonyáról. A játékban egyes szereplők kívülről értékelik magukat. A technika megértésre, megbocsátásra, türelemre int, fejleszti az önkritikára és az empátiára való képességet.
- **jellemtérkép vagy karaktertérkép:** irodalmi vagy valós alakok, karakterek több szempontú, érvekkel alátámasztott jellemzését, illetve több karakter összehasonlítását segíti. Egy-egy szereplő szöveges (szóbeli vagy írásbeli) jellemzésének vázlatául is szolgálhat.
- **jelmezterv, színpadterv, illusztráció:** fejleszti a gondolkodást, a fantázia működését, kreativitást, lényegkiemelést. Alkalmazásakor a rajzolást, festést és más vizuális technikákat a jobb megértés érdekében használják.
- **szerepháló**
- **idődiagram**

KÉPEK

SZEREPLŐHÁLÓ

